

(НИН, 25. 11. 2010)

Велика криза је покренула нову расправу о стању у Европској унији а пре свега о њеној будућности. Најакутније је питање угрожености еврозоне и опстанка евра

Баук кружи Европом, овај пут баук дугова. Тек што се Европа свикла да живи с „грчком трагедијом“ на свом југоистоку, пуца на северозападу. „Ирско чудо“ се претворило у „трн у оку еврозоне“. До јуче „пример над примерима“, европски модел препорода, најбољи пут за сиромашне народе који вапју да се уврсте у „развијени свет“, земља у коју су хрлили „страни инвеститори“ Ирска се нашла у чудној ситуацији: Брисел јој „нуди“ десетине милијарди евра „помоћи“ (да не буде забуне којој смо ми склони, ради се о кредитима), а Ирци на све начине покушавају да избегну да им се помоћ „уручи“.

Како је то могуће питају се земље које делегације ММФ-а дочекују као спасиоце из свемира? „Огромном штедњом влада ће покушати да некако попуни црне рупе у економији“, јавља дописник Би-Би-Сија из Даблина. „Ирци су врло поносни људи, двадесетих година прошлог века изборили су се за независност и не би им било лако да затраже помоћ од Европе – зато ће учинити све како би то избегли.“

Али, Ирска више није само „своја“. Ирска је и Европска унија. Национални понос против интереса великих банака? Ко ће кога, питање је сад. Али, док се нешто битно у овом свету не промени мање-више свима је јасно да „национални понос“ нема шансе. У ирском дугу највећи део отпада на немачке и британске банке. Процењује се да је то сума од 288 милијарди долара. Евентуални губитак двоцифреног броја милијарди угрожава опстанак сваке банке па и оних највећих, отуд нико не верује да ће земља чији ће буџетски дефицит у следећој години бити око 35% бруто националног производа моћи да заложити свој национални интегритет као залог за попуштање „гвозденог загрљаја“ банкарских интереса. „Ирци желе да избегну сценарио у којем би, у замену за такву

помоћ, фактички изгубили самосталност у вођењу привреде.“

Немачка супермоћ и европатуљци: А Немци, наравно, желе да заштите своју економску доминацију. То ће бити један од нових изазова Уније. Иако то сада још није на дневном реду, вероватно је да ће бити један од највећих изазова.

Немачка супермоћ и европатуљци: А Немци, наравно, желе да заштите своју економску доминацију. То ће бити један од нових изазова Уније. Иако то сада још није на дневном реду, вероватно је да ће бити један од највећих изазова. „Није могуће да једна чланица спроводи политику која може да буде успешна само на рачун неке друге земље – у овом случају мислим на Немачку која је током година осигурала лавовски део тржишта еврозоне и сада има огромни трговински суфицит. А суфицит за једну земљу подразумева дефицит за другу“, објашњава ово стање Сајмон Тилфорд из лондонског Центра за европске реформе.

Остало је упамћено да се и у „грчком случају“ као земља профитер појављује Немачка. А немачки предлог да „дужник“, ако нема да врати, може да прода неко острво запамћен је као - неко време прикривана - али јасна ароганција моћних и као тешка опомена малим. Од тог односа до нама из бивше СФРЈ познатих народних досетки у стиху „Даблин (а може и Солун, Лион, Плзењ...) ради, а Берлин се гради“ Унију вероватно дели само корак.

Међутим, нису ни Немци задовољни. Недавно су обелоданили документе из којих се види колики је притисак на њих вршен да се одрекну дојче марке. Али немачки евроскептицизам је рационалан. Немци нису ти који опструирају доношење буџета Уније за 2011. За то је било довољно и јако одбијање Холандија и Британије. Тако ће се буџет формирати од месеца до месеца.

Вође без харизме

Али, јавно мњење Немчке показује изразито незадовољство начином како се Европска унија води. Лепо се то могло видети при односу према искреним напорима председника Европске комисије Мануела Бароза да свом говору „о стању у Унији“ да форму годишњег

обраћања нацији америчког председника. „Према истраживањима сваки други Европљанин се апатично односи према Унији... Због тога би био интерес председника Европске комисије да пробуди ентузијазам за Европу међу Европљанима. Али Бароза сигурно не одликује та страст“, ироничан је берлински „Тагесцајтунг“ у јавној дебати у којој је углавном констатовано да се „камелеон“ (такав је надимак смишљен за Бароза) фразема којима се пре свега „настоји избећи конфликт са земљама чланицама“, у ствари, бори за лични значај у утакмици са још двоје исто толико безличних лидера Уније – председником ЕУ Херманом ван Ромпејом и министром иностраних послова Кетрин Ештон. Ова прича о Барозу је, у ствари, прича о евробирографији. „Бароза није стратег који има визију“, описује то стање „Фајненшел Тајмс“. „Његов говор је упућен члановима Европског парламента, а не народу Европе – он говори о народу, а не народу.“

Како сада ствари стоје? „Ми смо у кризи преживљавања“, каже председник Уније Херман ван Ромпеј. „Морамо заједнички да радимо да би смо спасли еврозону, јер ако не спасимо еврозону нећемо спасити ни Европску унију. Али ја сам уверен да ћемо ми превазићи ово стање.“

Криза руковођења у Европској унији поприма озбиљне размере. Све је више „зацртаних“ обавеза које се заборављају и одлука које се успут изгубе. Шта чинити? „Пре шест деценија Жан Моне, Роберт Шуман и Конрад Аденауер су били оснивачи Европе. Данас, Европској унији треба нова генерација лидера који могу удахнути живот у пројекат је опасно руиниран. Такви људи, засад, нису на видiku“, констатује професор Чарлс Капчан, иначе члан америчког Савета за спољну политику.

Мастрихт на промаји

Истина је, како је констатовао „Њујорк тајмс“ ових дана да се и „сан о европској монетарној унији претворио у ноћну мору“. Не, није то на нивоу досетки истрајно и систематично евроскептичних Енглеза који воле да наводе како је фразу „Европска економска заједница“ први употребио Херман Геринг. Овде се ради о грубој реалности да је план из Мастрихта из децембра 1991, кључни договор за још чвршће повезивање Уније, данас више него уздрман. Тада, две године после пада Берлинског зида, европски лидери су се у јужној Холандији договорили о еврo који је требало да донесе „либерализовану прекогранични трговину, да промовише стари сан о политичком јединству, да постане алтернатива долару као међународној резервној валути и – најкомпликованији задатак – да ограничи немачку доминацију на континенту ојачану после уједињења и то тако што ће се Немачка одрећи своје валуте и дати контролу над

монетарним инструментом под европски надзор.“ Моћна немачка марка је отишла у историју. У ерво су полагање велике наде на многим странама.

Опијен успехом уједињења Немачке канцелар Хелмут Кол је тада говорио да је монетарна унија „без одговарајуће политичке уније као кула у ваздуху“. Међутим, председник Франсоа Митеран је, пет година касније, 1996. некако пред своју смрт рекао да је „његова сагласност за независност Европске централне банке била велика грешка“.

Како сада ствари стоје? „Ми смо у кризи преживљавања“, каже председник Уније Херман ван Ромпеј. „Морамо заједнички да радимо да би смо спасли еврозону, јер ако не спасимо еврозону нећемо спасити ни Европску унију. Али ја сам уверен да ћемо ми превазићи ово стање.“

Мултикултурализам на сметлишту историје

Врло слична је била и изјава канцеларке Ангеле Меркел пре неколико месеци. Међутим, оно по чему је Меркел последњих недеља у центру пажње је из сасвим друге сфере – реч је о њеној поруци о мултикултурализму. Канцеларка је изабрала подмладак своје странке да саопшти да Немци не могу бити срећни што је „у Франкфурту на Мајни двоје од троје деце до пет година старости имигрантског порекла“. После те констатације, која заиста носи у себи нечег злослутног и опомињујућег, Меркел је извела далекосежан закључак: „Овај мултикултурални приступ, да ми живимо једни поред других и да смо обоји срећни због тога, тај приступ је пропао, потпуно пропао.“ Тако Немци покрећу „велике расправе“. Јаве да је разлог за расправу нестао.

Последице такве поруке је сасвим непроцењива у овом тренутку. Једна је ствар шта је Ангела рекла, а друга како то све могу да схвате и примењују они који су то чули. Јер, мултикултуралност данашње Европе није само питање односа према гастарбајтерима и њиховом статусу у кризно време, мада и њих у Западној Европи има толико да су бројно већи од становништава низа држава. Овом изјавом је, у сваком случају, доведена у питање друштвена вредност нечега што је до јуче у европској култури сматрано базичном чињеницом.

Говорећи новинару хамбуршког „Шпигла“ Вилдерс није пропустио да буде јасан и духовит: „Људи мене воле или мрзе... Али моја партија и ја смо пре свега претња политичкој елити у многим земљама. Али они нас више не могу зауставити. Погледајте канцеларку Меркел која покушава да нас копира.“

Као што је Лав Троцки говорио да „свако време има своју песму“, тако се и немачкој канцеларки то „омакло“ у времену кад би 13% Немаца, према неким истраживањима, с одобравањем дочекало „долазак новог фирера“. „Кришчјен сајенс монитор“ ових дана је скренуо пажњи на још неколико резултата тог истраживања: да би се више од 60% Немаца радо сложило с ограничавањем практиковања ислама, а 17% их верује да „Јевреји данас имају премного утицаја“.

Европљани у Европу (не)верују

Различито се објашњавају те чињенице, које иначе у Европској унији уопште нису немачка специфичност: од „раста национализма“, преко јалових либералних прича о јачању „екстремне деснице“, те ксенофобијом која се, што је вероватно најбитнија чињеница у свему, оверава на демократским изборима широм Европе. Још 2005. године Лех Качински, одмах пошто је изабран за председника државе, без устезања је говорио: „Пољаке у будућности занима Пољска, а не Европска унија.“ Или, Покрет за бољу Мађарску Јобик, који аналитичари на Западу виде као „фашистичку“ и „антисемитску“ партију, 2006. године није имао ни једно место у парламенту, да би ове године постао трећа партија по снази у држави, и то за петаме водећим. Ни „стара Европа“ уште не оскудева сличним случајевима. У земљи у чијем су главном граду и седиште Уније и седиште НАТО, Фланци и Валонци су уједињени око својих партија које више личе на националне фаланге него на демократске организације. Супростављеност је таква да политичари не могу да успоставе ни минимум договора око конституисања извршне власти после избора. Тако се у формирање белгијске владе може пратити као приказивање оних сапуница без краја. Иако је претходник свих ових „десничара“ недавно погинуо у саобраћајној несрећи, Аустрија стално показује да није случајно земља у којој је демократским путем изабран Јерг Хајдер а чије је владање земљом спречено претњом санкцијама из Европе, која је тада изгледала сасвим другачије. Данас Хајдерови политички истомишљеници побеђују и у Швајцарској, Шведској, Холандији и где све не.

Куда иде Европа: Дугови, исламофобија и друге ствари

Пише: Слободан Рељић
петак, 26 новембар 2010 14:52

... (The text in this block is heavily obscured by a black redaction bar.)